

MERAL
KUREYSHI
PET
GODIŠNJIH
DOBA

roman

LEYKAM
international

MERAL KUREYSHI
PET GODIŠNJIH DOBA

LEYKAM international

NAKLADNIK
Leykam international d.o.o., Ilica 42, HR-10000 Zagreb
www.leykam-international.hr

ZA NAKLADNIKA
Jürgen Ehgartner

UREDNIKA
Eugenia Ehgartner

PRIJEVOD S NJEMAČKOGA
Vedrana Gnjiđić

LEKTURA I KOREKTURA
Neli Mindoljević

© 2023 Leykam international d.o.o., Zagreb
Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati,
fotokopirati ni na bilo koji drugi način reproducirati
bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

© of the translation:
S. Fischer Foundation by order of TRADUKI.

Naslov originala:
„Fünf Jahreszeiten“ © 2020 by Limmat Verlag, Zürich

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

ISBN 978-953-340-168-3

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001187254.

ILUSTRACIJA NA NASLOVNICI
Meral Kureyshi i Matthias Günter

MERAL KUREYSHI
PET GODIŠNJIH DOBA

roman

Prevela s njemačkoga
Vedrana Gnjiđić

Zagreb, 2023.

SADRŽAJ

Zima

9

Proljeće

47

Ljeto

87

Jesen

121

Zima

143

Čekam Adama, na kolodvoru, u visokom predvorju, ispred jezera četiriju kantona. Sunce zasljepljuje odbljeskom, vani neki glazbenik na harmonici svira pjesmu koja me podsjeća na djetinjstvo.

Adam je primljen na diplomski studij na umjetničkoj akademiji, daleko na sjevernoatlantskom oceanu gdje protječe Clyde.

Kada se odjednom pojavi, zatrčim se prema njemu i dugo ga grlim, njegova voštana jakna zaista miriše na vosak, topao vrat skriva moje lice.

Ulazim u autobus koji vozi do zračne luke. On popuši cigaretu do kraja, pogleda na mobitel pa se ukrca.

Tijekom čitave vožnje autobusom Adam me drži u naručju. Pusti me tek kada stignemo.

U zračnoj nas luci sunce zasljepljuje i grije nam kosu.

Ne čekamo, vrijeme samo prolazi dok mi stojimo u redu kako bismo predali prtljagu. Svi šute kao da je zabranjeno govoriti.

Adam otvori veliku kožnatu torbu, u nju spremi svoju jaknu i mobitel.

Lijepa sjećanja, kaže kada izvadim fotoalbum i počnem ga listati. Danima sam slagala i lijepila naše fotografije, pisala nešto uz svaku sliku.

Prelazim preko tetovaže na unutarnjoj strani njegova lijevog prstenjaka koja je pomalo izbljedjela.

Prvo slovo moga imena.

Moram je dati osvjježiti, tiho izgovara a da ja ništa nisam

rekla, i palcem prelazi preko slova koje izgleda poput ptice u letu.

Počinjem plakati.

Što je? upita Adam.

Ne mogu poći s tobom, kažem i sama se čudeći riječima koje izlaze iz mojih usta.

Adam me prestrašeno pogleda.

Šutim. Vjerojatno sam htjela vidjeti upravo tu tugu na njegovu licu.

Što to govoriš? Adam upita drhtavim glasom.

Ne mogu, ne osjećam da je to to.

Zatim me odgurne od sebe.

Kako mi to možeš učiniti? Vjerovao sam ti, reče Adam.

Osjetim poglede drugih koji zajedno s nama stoje u redu koji se tek polako pomiče.

Volim te, Adam će zdvojno, molim te, pođi sa mnom, nemoj mi to ponovno učiniti.

Brišem suze s njegova lica, okrenem se i pobjegnem. Vani sat vremena čekam da njegov zrakoplov poleti.

Torba mi nije teška, ali me nakon nekog vremena ipak zaboli rame.

Zima

Manuel duboko i čvrsto spava pokraj mene. Kada se okrenem na bok, okrene se i on i u naručju me drži tako čvrsto da ne mogu disati. Njegovo je tijelo toplije od mogega i on ne povlači pokrivač preko svojega lica kada spava kao što je Adam to uvijek činio.

Kada postane sasvim tiho, tako tiho da misli postanu preglasne, usta suha, jezik težak, izlazim iz stana.

Još je rano, posao u muzeju počinje tek za nekoliko sati. Mjesec izgleda onako kako sam ga crtala kao dijete. S popločane ulice pogledam gore prema trećem katu, primijetim svjetlo u stanu, iza prozora s osušenim grmovima rajčica.

Prestalo je kišiti, a ja čekam snijeg. Čuje se zdenac nad kojim leži lav s kopljem. Voda pada, nema drugog izbora. Svijeće svijetle iza drugih prozora, i one čekaju Božić. Većina prozora nema zastore.

Bok? tiho poviknem kroz trijem s arkadama, moj glas odzvoni kao izdaleka, drhti kroz ulice.

Nitko ne odgovara.

Uličica se spušta nizbrdo, blago zavija ulijevo i vodi u jednu veću ulicu. Most je popločan kamenjem, podno njega, u mraku, rijeka teče tromo poput smole, svjetiljke svijetle žuto.

Iza visokosigurnosne ograde medvjedi još spavaju, nadziru ih kamere. Nedavno je neki duševno poremećeni čovjek

skočio u nastambu i pritom se teško ozlijedio. Zemljište dodatno štiti bodljikava žica. Kada medvjedi ne mogu spavati, hodaju ukруг, kao da slijede vlastite stope. Sada se vide samo tamnosivi grmovi, noć je progutala njihove boje.

Preko debelog zida mosta Adam i ja visjeli smo naglavačke, a ja sam pustila da mi žvakaća guma ispadne u vodu.

Sada će se neka riba ugušiti time, rekao je Adam.

Stube vode prema četvrti Obstberg u kojoj nema restorana ni kafića, u kojoj iza raskošnih fasada žive obitelji. U kojoj maleni roboti, koji čitav dan neumorno kruže kako bi pokosili travu, u podrumu spavaju zimski san.

Prošavši medvjede idem desnom ulicom uzbrdo, s druge klupe na obronku pogled mi prelazi preko grada, prema dvama mostovima, preko krovova sve do katedrale.

Svjetla grada svijetle kao žar u pepelu.

Kada bih popila rakiju, vjetar na biciklu osjećala sam mekšim, i daljine su djelovale daljima, a maleni grad postajao je golemim. Mogla sam nestati među nepoznatim ljudima čija su lica bila mutna. Inače sam imala sokolove oči, kako je govorio Manuel koji je kratkovidan. Čak ni s naočalama nije mogao pročitati minute na oglasnoj ploči. Onaj tko bi prvi prepoznao kada ide idući autobus, pobijedio bi. Njemu je najčešće trebalo sedam koraka više. Manuel nije htio korigirati dioptriju, bojao se da će nakon toga vidjeti još lošije, oči bi se mogle naviknuti na promjenu i ne bi se više upinjale. Ponekad bi iz kuće izišao bez naočala, a ja sam ga vukla za sobom držeći ga za ruku. Kod živahna kafića na uglu pozdravio bi mutnu masu ljudi jer se bojao da će ispasti neljubaznim. Netko bi mu uvijek odmahnuo.

Ljubičasti sam bicikl iza ponoći ostavila ispred muzeja, preko velikog parkirališta ispred nekadašnje škole jahanja ušla sam u maleno kazalište gdje sam tražila Nikolu u plešućem mnoštvu, Manuel je ostao kod kuće, vratio se s božićnog objeda kod svojih roditelja.

Ugrijat ću krevet za tebe, rekao je prije no što sam otišla.

Plešuće ljude na pozornici podlacticama sam gurala ustranu, istovremeno brišući njihov znoj o svoje hlače. Nekoliko pijanih drijemalo je na crvenim stolicama, dim se dizao prema stropu. Kada sam odvrtila pogled od mnoštva, stajao je preda mnom.

Bok, rekao je.

Bok, rekla sam.

Tako je počelo.

Neki nam neznanac preko noći može postati najvažnijom osobom, a onda se taj isti čovjek sasvim polako, tijekom godina, ponovno pretvara u stranca.

Adam na svojoj lijevoj nadlanici nosi kuću, jednostavnu kuću od šest poteza, rado bih se sakrila u nju. Kuća nema prozore ni vrata.

Vani je pao snijeg, prvi put ove godine, na moje lice, zatvorila sam oči, njegov je dah pokraj mene postao glasnijim.

Sretan Božić, rekla sam.

Nisam poznavala njegov smijeh, sve na njemu bilo je novo, sve drukčije nego kod Manuela. Tiši i suzdržaniji, nije mnogo govorio, kao da sam morala čitati njegove misli.

Činiš mi se poznatim, rekla sam, izgledaš kao Edward Škaroruki.

Ne znam je li to kompliment ili uvreda, rekao je, a ja sam slegnula ramenima.

Već smo se više puta susreli, govorio je. Prvi me je put vidio u sveučilišnoj knjižnici, još se točno sjećao što sam bila rekla, i da nikada nisam skidala plavi šal moje majke, i da sam često ustajala i odlazila po neko piće.

Jednom sam ušla u tramvaj broj devet – prije nego što me je stigao pitati kako se zovem, već sam ponovno stajala vani, u bež kaputu i tamnim hlačama.

Usne su ti bile ozlijeđene, rekao je Adam, i kosa ti je letjela pred licem kada sam gledao za tobom.

Slušala sam ga kao da se toga ne mogu sjetiti.

Na sivom parkiralištu gdje u jesen svijetli godišnji sajam i okreću se vrtuljci, snijeg je pao na našu kosu.

Njegov se dugi vrat ispružio, blijeda koža svijetlila je na mjesecini, dobro se vidjela ključna kost. Bio je visok i vitak, noktom palca grebao je nokat kažiprsta.

Putovi su nam se jednom sreli, još se točno sjećam kako me je Adam nasred ulice uhvatio za ruku, Manuel me je

vukao dalje.

Tko je to bio? zanimalo je Manuela.

Ne znam, rekla sam i ipak se osvrnula.

Pokraj nas na mostu vlak je ostavio bijeli oblak koji se rasplinuo među golim granama. Semafor je na cesti ni za koga mijenjao svoje boje. Adam je povukao dim cigarete i otpuhnuvši ga uskovitlao lake snježne pahulje u zraku. Osjetio se urin, veliki kolodvorski sat išao je unatrag i zastao. Na kamenom mostu sjeli smo na zid.

Bojiš li se? pitala sam.

Ne, rekao je Adam.

Manuel se nikada ne bi bio popeo na zid, niti pijan. Nije se mogao uspeti ni uza stube katedrale a da se nakon nekoliko metara ne vrati unatrag.

Adam je lav, nisam voljela lavove.

Pripovijedao je nešto o Herkulu i da je u židovskoj mitologiji lav simbol Mesije, slušala sam njegov tihi glas. Gledala kako se pomiču njegova usta. Pokazala sam prema nebu i rekla:

Devet zvijezda, najsvjetlija je Regul, lavlje srce.

Brojila sam koliko je često otvarao i zatvarao oči, onda se on nasmijao kada mi se pritom pomicao vrh nosa. Izdaleka sam čula glazbu, uz pištanje u uhu.

Manuel je nazvao, a ja sam telefon stavila na stišano. Odmah nakon toga zasvijetlio je u džepu moje jakne.

Prije nego što sam otišla, poljubila sam Adamov obraz, njegov miris ostao mi je zalijepljen na usnama koje sam grickala čitavim putom kući dok nisu prokrvarile. Bilo je šest ujutro, snijeg je sjeo na moje trepavice, plegao je na praznu ulicu, na grube rubove i učinio ih oblina. Otisci mojih stopala ostavili su prve tragove u snijegu.

Živim u nepomičnosti, s Adamom u glavi. Adam ne odlazi.

Nije stvarno, stalno ponavljam, nije stvarno.

Što nije stvarno? upita Manuel dok mi gaćice polako svlači preko bedara.

U nekom trenu on zaspi, a ja prođem kroz dugačak hodnik u veliku dnevnu sobu kako bih pobjegla od misli. Ne funkcionira.

Na drveni stol naslonjene su dvije stolice, u jednoj vazi na starom parketu sahne cvijeće, voda počinje mirisati na kanalizaciju.

Na polici s knjigama Manuelovi su romani u neredu. Teški svesci o povijesti filma, knjige s fotografijama gomilaju se pokraj police.

Spustim se na crni kožnati kauč, pokušam čitati kako bih pobjegla od vlastite priče. Kauč je bio na ulici, s Manuelom sam ga nosila preko pola grada, proklinjao me je zbog toga.

Stan je malen, kada su prozori otvoreni čuje se zdenac s lavom. Iza prozora su rajčice koje su preostale, jedna ih vrana ponekad dolazi ključati.

Zvono katedrale vani glasno udara sate, unutra vrijeme stoji.

Zebem ispod pokrivača, stari su prozori loše izolirani, hladan zrak prodire u sobu. Stan je trošan. Zidovi još uvijek bijeli. Okrećem se prema Manuelu kako bih se ugrijala, on me odmah uzme u naručje.

Hladna si kao led, kaže, pritom okrene glavu u suprotnu smjeru, da me poštedi svoga jutarnjeg daha. Smijem ga poljubiti tek nakon što je oprao zube.

Nakon kratkog vremena više nema tople vode za tuširanje, ispirem šampon iz kose, Manuel gleda kako se tuširam dok pere zube, on se radije tušira sam.

Viši je od mene, trbuh mu se napuše poput lopte kada puno pije, smeđa mu je kosa uvijek razbarušena, na nosu nosi gotovo nevidljive naočale. Kada se smije, vide mu se svi zubi, trepavice, tamni vijenci, zalijepe se u trokute kada plače. U šest godina samo sam ga dvaput vidjela da plače. Jednom sam mu rekla da ne želim više biti s njim, on je to ignorirao, i tako je ostalo na tome da živi kod mene. Uselio se kada smo se upoznali.

Manuel pomiče svoje duge prste, čak i nožne prste, kao da mu ne pripadaju.

Šteta da danas ne ideš sa mnom, kaže, bez tebe je uvijek tako dosadno kod mojih.

Njegovi bake i djedovi, ujaci i tete nalaze se kod njegovih roditelja na ručku.

Moram raditi, kažem, uspjeh ćeš ti to.

Nitko ne želi raditi u muzeju poslije Božića. Ja radim uvijek kada mogu. A to mi je i izgovor da ne moram s Manuelom ići u posjet njegovoj obitelji.

Njegov brat i ja se ne razumijemo. Kada je pijan, daje mi dvosmislene komplimente. Njegov je otac izučeni tehnički crtač visokogradnje, nazivao se arhitektom jer je sudjelovao u skiciranju vlastite kuće u zabačenu selu s pogledom na more, na što je ponosan. Na hladnome popločanom podu koji se uvijek sjaji dizajnerski je namještaj, otvorena kuhinja prostrana je i otvara pogled na bazen u vrtu koji je zimi pokriven. Manuel je kao dijete razbio nos kada je htio skočiti unutra i poskliznuo se, licem je udario o rub bazena i morali su ga zašiti s četiri šava. Ožiljak se još vidi, a on tu priču priča svaki put kada smo ondje.

Njegova majka opslužuje tu trojicu muškarca kao da su mala djeca. U centru grada vodi malenu trgovinu s delikatesama.

Kao dijete i on je poput mene mislio da su ga roditelji usvojili ili našli na cesti. Roditelji mu još nikada nisu rekli da ga vole.

To je ovdje jednostavno tako, uvijek bi govorio Manuel kao da se mora ispričavati za to, načini ponašanja svugdje su različiti, drugi običaji, i nije da ga njegovi roditelji ne vole, to nema nikakve veze s tim, samo to ne žele izgovoriti.

Ponekad se smijemo tomu kada me nazove moj stric i kaže kako me puno voli, kako mu nedostajem, daje mi komplimente. To isto bi u slučaju njegova oca i sestrične bilo prenapadno.

Na stolu u društvenoj prostoriji leži pločica s okusom jabuke. Ne znam komu pripada i potajno je pojedem u zahodu. Voda

ne želi povući omot pa rukom posegnem u vodu, zamotam omot u toaletni papir kako bih ga bacila a da ga nitko ne vidi.

Na zidu visi neka bijela plaža s palmama.

Unosim ime na potpisnu listu, iz ladice uzimam karticu s imenom i fotografijom i prevlačim je preko glave. Plava vrpčica ne ide uz crno.

Nikola spava ispod stuba. Kada ga probudim, prepadne se, dolazi Alice i pobijedila sam, kažem. Tko prvi nađe ono drugo, dobiva, ništa konkretno, samo pobjedu, to je više nego dovoljno.

Svoju tamnu kosu češlja na stranu, pada mu na ramena. Kada se smije, vidi se rupa među zubima. Veliki nos stoji mu na licu pomalo ukoso, oči široko razmaknute, duge trepavice uokviruju blag pogled. Brada mu raste mjestimice, zato pušta brkove. Na visoku čelu vidljiv je ožiljak, brat mu je, kada je bio dijete, prijetio nožem, ali Nikola nije htio predati lutku, njegov joj je brat već bio skratio kosu toliko da je jedva što ostalo. Nikola nije htio da je njezin brat razodjene, što je uvijek činio, otkine joj glavu, ruke, čak noge, kako bi sve dijelove rasporedio po stanu. Nikola je malenu lutku skrivao pod puloverom, a njegov ga je brat onda ubo.

Nikad nisam vjerovala u tu njegovu priču.

Stao je pokraj mene, pred sliku nadrealističkog slikara čije su slike ponekad bile malene poput moje ruke.

Zašto stojite jedno pokraj drugoga? upita Alice, glavna nadzornica.

Već idem, reče Nikola, izvodeći grimase iza Alice. Kada ona ode, opet mi se prišulja, ondje gdje nema kamera.

Nikola kaže: ako se može naslikati ono što je oko nas, pomislio je umjetnik, onda se može naslikati i ono nadrealno.

Gledamo rastopljene satove na zaslonu njegova mobitela,

pokušavamo raspoznati koje vrijeme prikazuju.

Moj mi je život dosadan, kažem.

Život ne može biti dosadan, reče Nikola, ti si dosadna.

U predvorju neka slijepa žena stoji sa svojim dečkom, on joj tiho priča što vidi. Slijedim ih i slušam ga, ponekad zatvorim oči.

U starome dijelu muzeja izložena je zbirka. *Terrazzo* pod sa šarenim ornamentima i brojkama koje označavaju godine provlači se zavojitim stubama do prvoga kata i nage žene u svijetlu mramoru. Ona nikada ne odvraća pogled od zida od pješčenjaka, većina slika izložena je daleko od nje – ne može okrenuti glavu kako bi ih pogledala. Nitko od posjetitelja u muzej ne dolazi radi nje. Debeli zidovi od pješčenjaka zgradu ljeti drže hladnom, zimi toplom.

Nakon posla oblačim jaknu, tako sporo dok svi drugi ne otiđu, i dugo promatram poster s plažom s palmama. Ništa se ne pomiče, samo moje oči.

Na ulici koja vodi do kolodvora još se jednom okrenem, pročitam rečenicu koja s neonskog natpisa svijetli s pročelja muzeja.

VEDO DOVE DEVO.

Vidim gdje moram, prevodi *Google*.

Nevidljivo gledanje, reče Manuel koji me pokupio, mrzi hladnoću, nipošto ne zastaje ako ne mora. Ne želi si kupiti zimsku jaknu, svoju zelenu kožnatu jaknu nosi čitave godine i drhti pod njom.

Prestani me poučavati, kažem, to me živcira.

Meni je hladnoća oduvijek bila draža od topline kojoj je čovjek izložen.

Manuel mi ležeći u krevetu iscrpno pripovijeda o danu

kod svoje obitelji, a ja sam sretna što nisam bila ondje.

Ponekad je, reče Manuel, bilo potpuno tiho, tako da je postalo neugodno. Svi su pitali za tebe.

Manuel u nekom trenu zaspi, a ja se odem šetati.

Na parkiralištu ispred nekadašnje škole jahanja pijani su mladi ljudi, ispod željezničkog nadvožnjaka smrdi, držim dah dok ne dođem u unutarnje dvorište kazališnog foajea. Skoro su dva sata ujutro. Na crvenim su stolicama ponovno neki pijani ljudi, kao i svake godine nakon Božića, ali zato se pozornica puni rasplesanim ljudima.

Adam nije ovdje, a ipak ga tražim u mnoštvu.

Na šanku naručim crno vino, površina šanka lijepi mi se pod dlanovima.

“Ponekad idem van samo da me netko vidi”, stoji napisano kemijskom olovkom. Iza šanka vjerna bijela kartonska kopija konja u pravoj veličini, na leđima nosi majmuna koji svira trubu i na glavi ima cvjetni vijenac.

Čaša je prepuna, prolijem malo na šank, na one riječi, i sjednem na jednu od sklopljenih crvenih stolica, pogledom pratim oblake dima kako se u vrućini podižu u visoki prostor, ovdje se još smije pušiti. Ja sam pušila još i prije nego što sam došla na svijet, zatim sam prestala.

Vino pijem u velikim gutljajima, kao da mogu zaboraviti, misli mi ostaju zarobljene u grlu.

Na kamenom se mostu nagnjem preko zida, Aare daleko ispod mene teče prema moru.

Budim *anne** svojim pozivom, ispričam se i poklopim. *Anne* me nazove natrag:

Majci ne smiješ poklopiti, to je kao da joj zabiješ nož u

* anne – tur. majka, mama, op. prev.

srce, tako kaže.

Njezinih je pravila iz dana u dan sve više.

Kao dijete uvijek si bježala kada ne bi dobila ono što si htjela, reče *anne*.

Ti si ta koja bježi, *anne*, kada nešto nije onako kako bi ti htjela, kažem, *baba** se neće vratiti, ali ti bi mogla biti kraj mene.

Kada stignem kući, Adam mi šalje poruku da me traži u foajeu kazališta, ne nalazi me za šankom, niti na crvenim stolicama, sjedi na ogradi kamenog mosta.

Obrišem poruku a da ne odgovorim, i zaspim.

* baba – tur. otac, tata, op. prev.

Nikola još spava ispod stuba dok ja nadzirem prostor u nadograđenoj zgradi. Glasno mi zvoni mobitel, stišam ga, nestanem u zahodu. *Anne* želi znati gdje sam, što radim i kako je Manuel.

Ništa, kažem, kao i uvijek, u muzeju sam i ne mogu sada razgovarati, dobro sam. I Manuel je dobro.

Sniježi na *babín* grob, gotovo da nije mogla proći kroz groblje. Grmlje na putu već je dovoljno visoko, sada još i snijeg.

Anne svakoga petka *babi* nosi cvijeće koje raste daleko, moli s bijelim rupcem na glavi koji prekriva njezine posijedjele kovrče, jezikom koji ne govori.

Anne kleči na tlu, dodiruje grobni kamen, njezine suze poniru kroza zemlju, jedna za drugom padaju na *babino* lice, tako si to zamišljam.

Osjjećam se usamljeno, to želim reći *anne*, šutim.

Čuju se koraci, budim Nikolu koji se uspravlja i proteže kao da leži u mekom krevetu. Nikola ne čeka, čak ni nešto bolje.

Koliko sam dugo spavao? upita.

Ovaj usrani posao, reče ne očekujući odgovor, ustajući udari glavom u stube, nastavi dalje kao da ja to nisam vidjela.

Što mi zapravo ovdje radimo? upita, trljajući se po glavi.

Ne znam ni ja, želim mu odgovoriti, no već je otišao. Nešto se mora raditi, računi se neće sami platiti.

Kada povučem zastor malo ustranu kako bih pogledala kroz prozor, zasvijetle prva svjetla na mostu meni slijeva i mostu zdesna od muzeja.

Među golim granjem tiho teče Aare koja se odavde može vidjeti samo zimi. Tamna stabla pokazuju se naga, tek se sada vidi njihov krhki kostur koji ljeti leži skriven iza gusta zelenila.

Čini se kao da stabla međusobno plešu, tako polako da moje oči ne mogu uhvatiti njihove pokrete, pomaknu se točno onda kada trepnem. Možda i trepćemo samo zato da ne bismo morali sve vidjeti.

Nikola u muzeju radi samo vikendima i praznicima, tim se danima više zarađuje. Svira gitaru u nekoliko bendova, roditelji mu plaćaju studij povijesti umjetnosti, i stan, sam mora plaćati samo osiguranje i ono ostalo. Zavidim Nikoli na njegovoj bezbrižnosti. Moj novac jedva je dostatan za stannarinu koju dijelim s Manuelom. U muzeju ne mogu raditi svaki dan, posao je loše plaćen. Manuel sa svojom četrdesetpostotnom pozicijom asistenta na sveučilištu zarađuje manje od mene.

Prijevoz *babina* lijesa, put i sprovod stajali su toliko da će mi trebati godine da ih otplatim. Crveni Mercedes također se još mora platiti, iako je završio na otpadu. I *babini* dugovi kod jednoga kriminalca od kojega je posuđivao novac, našeg novca nikada nije bilo dovoljno.

Ja ću se pobrinuti za to, obećala sam *anne* i mojemu mlađem bratu i sestri, ne brinite se.

Idem kući prolazeći trijemom s arkadama. *Stars Coiffeur* još je otvoren, frizer mi maše iz neonskog svjetla u lokalu kada prolazim, još nikada nismo razgovarali. Upravo nekoj ženi boji kosu, u uhu mu je slušalica.

U *Mery's Couture* kao i uvijek nema nikoga, samo prodavačica koja gleda u mobitel. U malenu kiosku ispod tornja s velikim satom kupujem loto listić, kao što je *baba* uvijek činio, poput njega unosim datume rođendana naše obitelji, predajem ih starijoj gospođi plavo obojene kose i poželim joj

ugodnu večer. Do idućeg tjedna, reče ona.

Kod *Tong Fonga* sjedi Manuel i čita knjigu.

Kao i obično? upita žena iza pulta, nosi pregaču i kapu, njezin se muž smije iz kuhinje i maše mi.

Kao i obično, kažem i pod zasljepljujućim svjetlom čekam prženu rižu koju on priprema u velikom *woku*. Prozori se magle, a i Manuelove naočale koje on položi na plastični stol pokraj svoje knjige. Iz hladnjaka uzimam sok i sjednem kraj njega.

Dok je džogirao uz Aare vidio je kormorana kako s mukom guta ribu koja je polagano i bijedno skončala u njegovu trbuhu. Manuel bocka svoju rižu bez umaka i bez ribe, te sastojke inače uvijek uzima. Na putu kući nastavlja čitati knjigu dok ga ja vodim.

Nespretnan je i često se spotiče, čak i kada u tom trenu ne čita. Kod kuće svoje stvari ostavlja posvuda, kaos mu ne smeta, meni da, i to često vodi svađi.

Ponekad sam čak ljubomorna na njegove knjige s kojima postupa oprezno, ne gužva ni stranicu, odnosi se prema njima kao da su od porculana. Kada ja poželim čitati neku od njegovih knjiga, daje mi upute kako da listam, ne hvataj za kutove, tako nastaju magareće uši.

Dan nakon Božića došao je Adam, kada sam izlazila iz muzeja. Prvo ga iz daljine nisam prepoznala. Točka, crta, čovjek, muškarac, Adam, stajao je preda mnom. Ruke su mu bile u tamnu kaputu podignuta ovratnika.

Tko je to? upitao je Nikola kada smo stajali ispred muzeja, još te nikad nisam vidio tako nervoznu.

Onaj od jučer, nisam znala da će doći, rekla sam.

Drukčije sam ga zamislio kada si govorila o njemu, izgleda sasvim dosadno, gledaj kako hoda, kao da je postavljen na *slow motion*, rekao je Nikola prije nego što je otišao.

Skoro smo se mimoišli, rekla sam kada je Adam stajao preda mnom.

Ispružio je svoj prst i pokazao mi jedan snježni kristal. Odgurnula sam njegovu ruku malo dalje jer nisam mogla fokusirati pogled iz te blizine.

Nije li dojmljivo, pitala sam, to što u oblacima nastaje šesterokutni kristal koji se uvijek iznova mijenja, nastavlja se razvijati.

I što je zrak vlažniji, to je moja kosa kovrčavija, rekla sam.

Pred nekadašnjom školom iz stare je sportske dvorane prodirala glasna glazba, unutra su plesali ljudi. Udario je nosom u prozor, glasno sam se nasmijala. Bilo mu je neugodno, to me je još više potaknulo na smijeh.

Pokraj vapnenačkog zdenca, preko prazna trga, gdje se uvijek na istome mjestu stvori lokva kada se snijeg topi, pokraj kazališta u tornju pa prema srednjovjekovnom obrambenom tornju koji više ne štiti, samo još pokazuje vrijeme. Zvonar od zlata svakoga sata udarcem označi puni sat, pritom ga fotografiraju turisti koje iznenadi autobus u prolazu. Turisti odlaze tek kada predstava završi, onda se rasprše po gradu.

Dan nakon Božića ulice su bile potpuno prazne, u utorak kao da je bila nedjelja.

Medvjedi su već duže vrijeme snivali.

U *Junkernbaru* si je kupio cigarete, popili smo vino pokraj džuboksa u koji smo ubacili sav sitniš koji smo imali i glasno pjevali uza nj. Bar se polako praznio.

Gledala sam različite bolesti na pakiranjima cigareta, istrunule zube, crna pluća, malformacije kod nerođenih.

Njegovi su roditelji poljodjelci, rođeni ondje gdje i danas žive, u istom selu, u kući bake i djeda koju su naslijedili. Planine su blizu, jedan potok utječe u Aare, pričao je Adam kada sam ga pitala za njegovu obitelj.

Imam brata, i sestru, viđamo se tek rijetko, rekla sam, otkad je moj otac umro, a moja se majka vratila onamo gdje Bistrica teče kroz grad, gdje *baba* leži pokopan.

Manuel me je pokušao dobiti. Osam sati je prošlo otkad se Adam pojavio ispred muzeja i otkad smo se htjeli prošetati samo nekoliko koraka.

Odjednom se Manuel stvorio u baru, tražio me je po čitavu gradu, brinuo se, očekivao me kod kuće, kuhao za nas.

Tko je to? što radiš ovdje? zanimalo ga je. Manuel me ljutito povukao za ruku van iz bara.

Ti mene zajebavaš? upita Manuel, tko je taj tip?

Radi sa mnom, lagala sam u nuždi.

Molim te, ne pravi scenu, to je tako neugodno, bijesno sam rekla.

Kada sam ušla u bar po jaknu, ispričala sam se Adamu, to je moj dečko, rekla sam, sada moram ići, bilo je lijepo s tobom, ali ne možemo se ponovno vidjeti. Uhvatio me je za

ruku i rekao da se zaljubio u mene, na tren sam se ukipila.

Adam je ostao sjediti s našim napola punim čašama i mojim imenom koje sam napisala na rub vrećice šećera.

U *Junkernbaru* Paul sjedi za okruglim stolom uz veliku čašu piva i čita neke novine. Hlače od vunene tkanine malo su mu preširoke, na bijeloj košulji naramenice. Vesta mu ima rupu na laktu, kožnate se cipele sjaje. Svoju bijelu kosu skriva pod filcanim šeširom. Ostali su stolovi prazni, konobar polira čaše, prebaci krpu preko ramena dok razgovara s Paulom koji je naslonjen na šank. Paul gleda kroz prozor. Otpije gutljaj piva, zatim si nadlanicom obriše pjenu s usta.

Osmjehne se kada me primijeti na trijemu s arkadama i domahne mi iza stakla. Nemam volje raspravljati, ali ipak ne želim biti neljubazna pa uđem u bar, sjednem do Paula, naručim biljni čaj u nadi da ću se umoriti. Paul naruči još jedno veliko pivo i svoj filcani šešir položi na stol.

Ponekad me proguta noć. Najčešće me Paul spasi iz tišine i na trenutak učini da zaboravim.

Miš ispuže ispod stola, traži današnje ostatke, povlačim noge uvis.

U brdima je vuk rastrgao dvije ovce, i još i jednu kozu. Stanovnici sada žele dozvolu za odstrel, smrt vuku. Paul se glasno smije s novinama u rukama. Položi ih na stol, fotografija prikazuje nekog vuka u šumi.

Ali ne želim vam time dosađivati, oprostite, molim vas, reče Paul.

Prolijevam vrući čaj po svome sivom puloveru koji ima toliko rupa da bi svaki pokušaj krpanja bio besmislen. To mi se često događa, kažem Paulu, mislim da mi usta nisu dobro oblikovana.

Paul poseže za razglednicom koja leži među novinama. Treća verzija Otoka mrtvih, vidio ju je u Staroj nacionalnoj galeriji. Osim toga, pojavljuje se u značajnim djelima, toliko toga je o

njoj napisano i rečeno da bi njemu nedostajalo riječi za neku novu pomisao. U svakoj verziji vrhovi čempresa stoje drukčije, vjetar drukčije puše. U jednome muzejskom dućanu mogli su se kupiti kišobrani s njezinim otiskom, Paul odmahuje glavom dok otpija veliki gutljaj.

Čovjek se boji ljepote, ni pod koju cijenu ne želi biti trivijalan ili čak sentimentaln, kaŹem.

Paul se zagrcne, glasno kaŹlje.

Evo netko mi Źeli proturjeĉiti, reĉe sa smijeŹkom, ĉak mislim da znam i tko, podsjećate me na moju djevojku koja je umrla, ona mi je uvijek proturjeĉila, ĉak i kada smo dijelili miŹljenje.

Manuel bi se s time sloŹio, predbacuje mi da iz prkosa uvijek zauzimam suprotan stav.

Źto ste rekli? upita Paul.

Da se ĉovjek boji ljepote, kaŹem.

A da, dobro je to, da se ĉovjek boji ljepote, jer ona moŹe biti silna, govori Paul.

Ĉitav je svijet u plamenu, samo bi ga ona mogla spasiti, odzvanja iz zvuĉnika. Smoĉio se bijeli poploĉani pod, a i koŹnati naslonjaĉ. Kopije poznatih umjetnika vise na Źuto oliĉenim zidovima, ne kao u muzeju. CrteŹ neke nage Źene ukoso je nalijepljen u crni okvir koji mu ne pristaje.

Glazba dopuŹta viŹe kiĉa, kaŹem, Paul se glasno nasmije.

U svakom sluĉaju, odgovori.

Da je Paul Źivotinja, bio bi miŹ, pogotovo kada se smije.

U ulaznom prostoru muzeja svaki tjedan stoji nova cvjetna kombinacija. Sada su ondje grane s plodovima, žutim četkicama za maskaru.

Kažiprstom prijedem preko njih, on zasja žuto, i obojim svoje trepavice mekim četkama biljke, pritom otvaram i zatvaram oči.

Suze mi se slijevaju niz lice, ne mogu do zahoda, moram ostati stajati kod ulaza, s brojačem u lijevoj i telefonom za hitne slučajeve u desnoj ruci, sve dok ne dođe Nikola kako bi me zamijenio. Oči mi žestoko gore.

Nikola preuzima brojač u lijevu ruku, telefon za hitne slučajeve u desnu.

Sve će biti u redu, kaže, što si to opet napravila?, a ja, bez odgovora, krenem niza stube prema zahodima, ispirem si lice toliko dugo dok mi se kosa, pulover, hlače i cipele ne smoče. Mokra je i bijela polica.

Izgledam kao Vadin najbolji prijatelj Thomas J. koji umre kada ga izbodu pčele u potrazi za njezinim prstenom koji je ona izgubila u šumi, kažem.

Nikola odmahuje glavom, ne, kaže, Thomas J. je presladak, to nije dobra usporedba, osim toga, nećeš umrijeti od toga.

Kada sam gledala taj film s Manuelom, on je sa suzama u očima rekao da je film dirljiv i tužan, da djeca impresivno glume, ali da to i dalje ne znači da je film dobar.

Svoju pauzu za ručak provodim na hitnoj. Ovdje je *baba* odjednom prestao disati, njegova ruka u mojoj postala je hladna. Soba u bolnici bila je jako osvijetljena, a vani je postajalo sve mračnije. Stric Edo nagovorio me je da se vratim u sobu kako bih se oprostila od *babe*, prvo to nisam htjela, nisam ga htjela vidjeti tako, nisam ga prepoznala pod zasljepljujućim svjetlom.

Gdje je *baba*? vikala sam na *anne*, ona ništa nije rekla, nitko ništa nije rekao. Gdje je bio njegov osmijeh? Njegov izraz? Njegove dvije malene bore između očiju nestale su. Istrčala sam iz sobe brzo koliko sam mogla, izišla na svjež zrak ispred bolnice. Bio je prvi rujna, *baba* je imao četrdeset i šest godina i crnu kosu, bilo mu je umrijeti prije nego što posijedi.

Prvi put kada nisam prepoznala *babu* bila sam dijete. Na poslu je zaradio opekline trećeg stupnja, bio se popeo na električni stup i htio popraviti vod.

Kada je ponovno došao k sebi i kada smo ga posjetili u bolnici, nisam ga prepoznala. Vrištala sam i plakala. Ovdje sam, rekao je *baba*, ovdje sam, ne boj se, kosa će mi ponovno narasti. *Anne* mu je svake večeri mazala svinjsku mast na spaljenu kožu i povijala njegovo tijelo. Taj jaki miris opet mi je na jeziku.

Više ne znam kakvo je tada bilo vrijeme ili koje godišnje doba. Samo znam da *baba* više nije odgovarao. Ležao je na leđima, prsa mu se nisu nadimala, i ispod kapaka ni pokreta. U nekom je trenu zašutio zauvijek, a njegov je glas sve više i više nestajao iz moga uha.

Manuel stiže dok *anne* zove, šalje srdačne pozdrave od ljudi koji su mi strani.